

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РЕТРАНСЛЯЦІЯ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДИСПЕРСНО РОЗСЕЛЕНИХ СУБЕТНІЧНИХ ГРУП В ІНОЕТНІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ (НА ПРИКЛАДІ ЦАЛКІНСЬКИХ ГРЕКІВ ХАРКОВА)

Таким чином, протягом періоду з кінця 1990-х – початку 2000-х рр. спостерігається процес деформації традицій понтійської культури греків Цалкінського району Грузії. Культура, яка поєднувала в собі риси архаїчної грецької, візантійської та анаголійської культур поступово втрачає свою синтетичність та архаїзується. Цалкінці, які були вимушені мігрувати, в умовах дисперсного розселення здебільшого починають втрачати мову, що стимулює занепад культурних традицій. З іншого боку, в середовищі греків-урумів залишаються дуже стійкими уяви про власну етнічну історію та прагнення законсервувати певні риси етнічної культури. Провідною умовою збереження етнічної ідентичності та трансляції її наступним поколінням греки вважають необхідність консолідації грецької общини під час святкування релігійних та сімейних свят (хрестин, весіль, ювілеїв), відтворення обрядів та традицій саме за «батьківським» сценарієм, моноетнічній шлюбів, розповіді дітям історії свого народу та своєї родини. До перспективних напрямів дослідження слід цієї проблеми можна віднести проведення порівняльного аналізу умов збереження грецької культури та грецької ідентичності в місцях дисперсного та компактного проживання представників даного народу на території України.

Джерела та література:

1. Гаркавец А. Н. О происхождении и классификации урумских говоров Северного Приазовья / А. Н. Гаркавец // Советская тюркология. – 1981. – № 2. – С. 46 – 58.
2. Гаркавец А. Н. Тюркские языки на Украине / А. Н. Гаркавец. – К. : Наукова думка, 1988. – 176 с.
3. Гаркавец О. М. Уруми Надазов'я / О. М. Гаркавец. – Алма – Ата : Український культурний центр, 1999. – 624 с.
4. Елоева Ф. Н. Проблемы языков дисперсных групп. Тюркоязычные православные греки Цалкинского и Тетрицкаровского районов Грузии / Ф. Н. Елоева. – С.- Пб. : Б.И., 2002. – 112 с.
5. Пономарьова І. С. Аналіз особливостей мовної ситуації при вивченні етнічної історії греків-румеїв Приазов'я // Етнічна історія народів Європи. Зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 17. – С. 39–46.
6. Пономарьова І. С. Етнічна історія греків Приазов'я (кінець XVIII – початок XXI ст.). Историко-етнографічне дослідження / І. С. Пономарьова. – К. : Реферат, 2006. – 300 с.
7. Пономарьова І. С. Етномовна ситуація серед греків українського Приазов'я / І. С. Пономарьова // Етнічна історія народів Європи : Зб. наук. пр. – 2002. – Вип. 13. – С. 59–92.
8. Пономарьова І. С. Історія та сучасне функціонування мови греків – тюркофонів Приазов'я / І. С. Пономарьова // Схід. – 2007. – № 2. – 86–91.
9. Особистий архів автора. Інтерв'ю з представниками грецької спільноти Маріуполя та Харкова (2012 – 2013 рр.).
10. People of Black Sea Region, Turkey [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.karalahana.com/english/archive/people.html>
11. History of Trabzon and Pontus [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.karalahana.com/english/archive/history.html>

Дудченко В.

УДК 130.123.4:316.324.8

ІМПЕРАТИВИ ДУХОВНОСТІ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

***Анотація.** Досліджується розвиток та становлення дискурсу суспільства знань, його евристичний потенціал та технічні можливості в перспективі цивілізаційного поступу людства. Аналізуються духовно-етичні імперативи в техногенному розвитку сучасного інформаційного суспільства.*

***Ключові слова:** суспільство знань, духовні імперативи, інформаційне суспільство, моральність, гуманізація.*

***Аннотация.** Исследуется развитие и становление дискурса общества знаний, его эвристический потенциал и технические возможности в перспективе цивилизационного развития человечества. Анализируются духовно-этические императивы в техногенном развитии современного информационного общества.*

***Ключевые слова:** общество знаний, духовные императивы, информационное общество, нравственность, гуманизация.*

***Summary.** We investigate the formation and development of the knowledge society discourse, its heuristic capacity and technical capabilities in the future civilization of mankind. Examines the spiritual and ethical imperatives in anthropogenic development of modern information society.*

Solved modern studies that write about approaching a new era - Age Spirituality, Rights and Education as priority material side of civilization has access to its spiritual component (D. Likhachev). In particular, according to V. Andrushchenko, modern civilization has gradually transformed into a new stage of development – noosphere civilization. An important feature of this transition is to build a knowledge society and a huge increase in the role of spiritual values and imperatives as major factors of social progress.

It is shown that inclusion of Ukraine into the world educational space, the Bologna process necessitate restructuring of education and training on spiritual principles. That spirit should be the basis of education, and education - to promote, exposure and development of the spiritual potential of the individual.

It is emphasized that the transition of humanity to spiritual ideals due to socio-cultural evolution of mankind, its occurrence in the era of global mode of existence. At this stage, the international community came to realize himself not only as a part of nature, social relations, or culture, but as a product of universal space integrity of

the dominant spiritual core on which is built the livelihoods of individuals, formed the historical destiny of the nation.

Keywords: *knowledge society, spiritual imperatives, information society, morality, humanism, modern civilization, educational space, spiritual potential of personality, universal space integrity, dominant spiritual bar, historical fate of nation.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Провідним орієнтиром у XXI столітті в суспільстві знань постають гуманізація та інтелектуалізація соціальних відносин, а першочергового значення набувають знання та інформація в річищі духовних імперативів існування сучасної світової спільноти. Актуальність проблеми обумовлюється перетворенням духовних цінностей на один з вирішальних соціокультурних чинників сучасного суспільства.

Суспільство знань (Knowledge society, К-суспільство) якісно змінює світ. Масове виробництво і розповсюдження знань обіцяють за історично короткий відрізок часу змінити його. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій як потужних інструментів для роботи з інформацією і знаннями суттєво прискорює ці зрушення. Саме тому на ранніх стадіях становлення суспільства знань надзвичайно важливим стає формування правильного бачення місця і ролі України в інформаційному суспільстві, заснованому на знаннях та ефективній політиці досягнення намічених цілей у найближчій та довгостроковій перспективі. Всі типи суспільств, які приходили на зміну одне одному, характеризувались створенням і використанням нових знань для забезпечення власного розвитку.

Аналіз останніх досліджень, з яких започатковано розв'язання означеної проблеми. Розробці методології аналізу суспільства знань як детермінанти розвитку постіндустріального суспільства присвятили свої дослідження П.Дракер, С.Нора, А.Мінк, Кастельс, Е.Тоффлер, Ф.Уебстер, Т. де Шарден, А.Швейцер, М.Шелер, Ф. фон Хайек та інші. Зокрема, Д.Белл (Bell O. The Coming Post-industrial Society.), Й.Масуда (Masuda Y. The Information Society as Post-industrial Society), З.Бжезинський (Brzezinsky Z. Between Two Ages? American's Role in the Technotronic Era), С.Нора, А.Мінк (Nora S., Mink A. The Computerisation of Society) та інші дослідники.

Основою суспільства знань визначаються теоретичні (наукові, інтелектуальні) знання, інновації та інформаційні технології. В роботах Р.Абдєєва, Д.Белла, З.Бжезинського, І.Валлерстайна, В.Виноградова, У.Дайзарда, Ю.Денисова, Ж.Еллюля, В.Іноземцева, Г.Кана, Г.Кіссінджера, В.Когана, Р.Коена, Т.Куна, Ж.-Ф.Люгара, М.Макклоєна, Й.Масуди, І.Мелюхіна, О.Панаріна, М.Полятовського, Р.Порті, Т.Стоунбера, А.Тоффлера, А.Турена, Ф.Уебстера, П.Фейерабенда, М.Фуко, Ф.Фукуями, Ю.Хаяші, Ф.Хіггса, П.Штомпки, К.Ясперса проаналізовані проблеми концептуальних засад глобальних змін.

Питому аналітико-дослідницьку роботу в напрямку висвітлення різноманітних аспектів становлення суспільства знань, культурно-цивілізаційних засад функціонування освіти, в річищі духовних імперативів, здійснено українськими вченими. Актуальні проблеми становлення сучасної філософсько-освітньої парадигми та модернізаційних зрушень в системі вищої освіти проаналізовані в роботах В.Андрущенка, В.Астахової, В.Вікторова, Б.Гершунського, Л.Горбунової, Д.Дзвінчука, А.Джуринського, В.Жадька, М.Згуровського, І.Зяюна, С.Клепка, К.Корсака, В.Кременя, В.Кудіна, В.Кущерця, В.Лугового, М.Лукашевича, В.Лутая, М.Михальченка, О.Навроцького, С.Ніколаєнка, В.Огаренка, В.Огнев'юка, І.Предборської, М.Розова, М.Романенка, П.Таланчука, В.Шинкарука та інших вітчизняних науковців.

Виділення невідомого раніше частин загальної проблеми. Попередні наукові концепції неспроможні пояснити сучасні духовні і соціогуманітарні процеси. В цих умовах постає потреба нових принципів гуманітарного знання, нового підходу до феномена суспільства знань, створення нових наукових та освітніх програм і моделей, зумовлених процесами одухотворення інформаційного простору.

Сучасний науковий дискурс припускає, що отримане знання повинно бути «людинорозмірним», тобто співвідноситися з певними фундаментальними положеннями щодо людини та її буття, ідентичності, духовності. Сумірне людині наукове знання здобувається і спрямовується згідно з імперативами духовних цінностей, серед яких чільне місце займає збереження людства.

Постановка цілей статті. Ми поставили за мету дослідити розвиток та становлення дискурсу суспільства знань, його технічні можливості в перспективі цивілізаційного поступу людства. З'ясувати духовно-етичні імперативи в техногенному розвитку сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В доповіді ЮНЕСКО наголошено, що кожне суспільство керується власними перевагами у сфері знання. Тому потрібно намагатися забезпечити поєднання знань, якими вже володіють ті або інші суспільства, з новими формами створення, придбання і поширення знань, які використовуються у рамках моделі економіки знання.

Поняття інформаційного суспільства базується на досягненнях технологій. Поняття ж суспільства знань має на увазі ширші соціальні, етичні і духовні параметри. Побудова будь-якого суспільства завжди включає різні форми знання і культури, у тому числі і ті, на які робить сильний вплив сучасний науково-технічний прогрес [12, с. 3].

Г.Калінічева підкреслює, що на початку XXI століття стратегічними визначаються такі цілі: всебічний розвиток освіти, посилення її впливу на економічне зростання і рівень життя населення, сприяння прискореному розвитку НТП, і, насамперед, фундаментальної науки, забезпечення соціальної функції держави через оптимізацію соціальних програм. Вища освіта визнається фундаментом суспільства знань, людського розвитку та прогресу суспільства. Вона також виступає гарантом індивідуального та суспільного розвитку, що створює інтелектуальний, духовний та виробничий потенціали суспільства. Характерною ознакою українського сьогодення є поступова втрата освітнього потенціалу й деінтелектуалізація праці,

еміграції кращих спеціалістів, руйнації наукових шкіл, зниженні рівня освіченості населення, трудової та навчальної мотивації, кризі трудової етики. Далі зазначає: «...в сучасній Україні володарює культ посередності, панують поверхові життєві орієнтації, низька моральна культура, девальвуються вироблені століттями духовні цінності... В нашій країні, як не сумно це констатувати, діє система усередненого вибору, і духовно вище тут найчастіше гине або деградує» [11, с. 4].

М.Згуровський пише, що інформаційна революція і виникнення інформаційного суспільства та його наступної фази – суспільства знань – починають кардинально змінювати не лише світову і національну економіку, а й життя людей та спосіб влаштування сучасного світу. Для вироблення нової економічної та суспільної парадигми готуються світові саміти з проблем інформаційного суспільства та суспільства знань [9, с. 2].

Д.Сфременко наголошує на тому, що сучасні дискусії про знання і соціальні трансформації виразно демонструють доцільність і зростаючу актуальність питання про філософський і соціологічний статус концепції суспільства знань. Спроба дати добросовісну відповідь на це питання вимагає звернення до фактичної еволюції уявлень про суспільство знань. В цьому випадку відразу з'являються хронологічні рамки – менш півстоліття, і вишиковується деякий ідейний ряд, не дуже довгий, але досить змістовний. Без такого, певною мірою обмежувального, підходу абстрактну операцію категорією «знання» дозволяє розповсюдити уявлення про суспільство знання і на платонівську модель ідеальної держави, і на «Нову Атлантиду» Ф. Бэкона, і на проекти перетворення суспільства А. Сен-Симона, і на ідеї ноосфери і т. д., концепція суспільства знань має досить коротку історію, але дуже довгу передісторію [7].

Термін «суспільство знань» порівняно молодий і його можна вважати логічним наслідком уявлень провідних науковців світу про найімовірніший шлях соціально-економічного розвитку людства. Якщо звернутися до жерел, то виявиться, що він у них зустрічається набагато рідше, ніж термін «інформаційне суспільство». Зокрема, в британському «Соціологічному словнику» 2004 року видання немає поняття «суспільство знань» [1], лише докладно пояснюються терміни «постіндустріальне суспільство», який ще у 1962 році запропонував американський соціолог Д. Белл, та «інформаційне суспільство».

Ідея такої назви виникла незалежно у кількох науковців. У 1996 році М. Кастельс вдало виокремив групу провідних ознак «інформаційної економіки»:

- «1. Інформація є основним ресурсом («сировиною») економіки.
2. Інформаційна технологія впливає на суспільство й людину.
3. Інформаційна технологія забезпечує такий рівень обробки інформації, за якого логіка мереж може застосовуватися до економічних процесів і організацій.
4. Інформаційна технологія й логіка мереж дають можливість домогтися надзвичайної гнучкості, у результаті чого процеси, організації й інститути можуть легко змінюватися за постійного виникнення нових форм.
5. Індивідуальні технології зливаються в одну інтегровану систему» [1, с. 173–174].

П. Дракер торкається методології дослідження суспільства знань. Він зазначає, що наукова дисципліна переводить «ремесло» в розряд методології – такі, наприклад, виробничі технології, наукова методологія, кількісний метод або диференціальний діагноз (у медицині). Кожна така методологія перетворить приватний досвід в систему, окремі випадки і події – в інформацію. Перехід від загального знання до комплексу спеціалізованих знань перетворює знання в силу, здатну створити нове суспільство. Ми погоджуємось з автором, що в першу чергу, постають фундаментальні питання: «про духовні цінності, про загальне бачення майбутніх перспектив, про духовні імперативи і переконання, – про усе те, що забезпечує цілісність суспільства знань як єдиної системи і робить наше життя значущим і осмисленим» [6].

П. Дракер виходив з того, що перетворення наукових знань на головне джерело нових технологій почало відбуватися порівняно недавно. Ще в XVIII ст. ніхто навіть не намагався міркувати про застосування науки для розробки знарядь виробництва, технологій і виробів, тобто про використання наукових знань в області техніки і технології. Ця ідея дозріла на початку XIX ст. Саме в цей час починається промислова революція, як процес глобального перетворення суспільства, наукові знання починають виступати в ролі організації людини, що активно впливає на життя і суспільство [15].

Д.Дзвінчук підкреслює, що є всі підстави вважати, що у працях П. Дракера лише проголошено перспективу руху людства до суспільства знань. Відкидаючи позитивний цивілізаційний потенціал технологій він: «...змушений був сподіватися на морально-духовні зміни, екологічну освіту й виховання, формування у нових генерацій дуже потужних самообмежень, фантастичної толерантності» [5, с. 3].

Ю.Хабермас, досліджуючи: питання евтаназії, втручання в геном людини, клонування, генетичних маніпуляцій вважає, що виникають питання іншого плану – духовно-етичного. Так, до речі: «...чи зміниться сприйняття людини вирощеної в пробірці іншими особами, чи має право хтось змінювати наш геном, без нашої згоди на це, або навіть більше являється особа що змінює геном дослідженою в тому, що вона робить? Чи являється вона «богом»? – в тому сенсі, що здатна створити людину по своєму бажанню» [14, с. 86], – слушно запитує мислитель.

Ми погоджуємось з думкою Б.Юдіна в тому, що однією з найбільш значущих відмітних характеристик сучасної науки стає прерогатива, яка відноситься до ціннісної проблематики. Упродовж довгого часу наука відстоювала ідеали відстороненості, свободи від цінностей. Сьогодні ситуація істотно ускладнилася: зовсім не йдеться про відмову від цих ідеалів, проте ціннісний вимір починає сприйматися як істотна характеристика наукової реальності. «Об'єктивне пояснення і опис стосовно «людиномірних» об'єктів не

лише допускає, але і припускає включення духовно-аксіологічних чинників до складу пояснюючих положень» [15, с. 46].

Е.Агацці каже, що одним з найбільш помітних явищ останніх десятиліть є поширення по всьому світу інтенсивних дискусій відносно етичної оцінки розвитку науки і техніки. Ця оцінка торкається не наукових і технічних знань (оцінка яких залишається цілком в компетенції різних наук і технологій), а дій і практичних результатів, супроводжуваних накопичення і застосування цих знань. Ця позиція знаходить своє вираження в ціннісних судженнях (в основному етичного, політичного, економічного, соціального, духовного характеру), в яких робиться спроба показати, яким має бути той або інший аспект або продукт науково-технічного прогресу, щоб бути сумісним з реалізацією духовних цінностей[2].

Ми поділяємо занепокоєння В.Поруса в тому, що з розвитком техногенної цивілізації, формування суспільства знань духовність витісняється на периферію буття або зовсім знищується. Крах техногенної цивілізації позначений антропологічною катастрофою, усвідомлення цієї обставини змушує цивілізацію «розвертатись» в сторону духовності. Це можна робити через зміну перетворюючих установок на екологічні, коеволюційні цінності (М.Мойсєєв), через діалогічний підхід до між особових зв'язків (Бахтін), через мультикультуралізм. Вважає, що: «ця сукупність орієнтирів – на іншого, на діалог – виступає як система надіндивідуальних цінностей, яким підкоряються всі утилітарні цінності. Це повинно призвести до зміни оцінок і науки, і мистецтва, і моралі. Нові риси системи цінностей у відношеннях між людиною і світом – це поступ до іншої конструкції системи ціннісних універсалій культури»[10, с. 9].

У формуванні духовних імперативів суспільства знань важливу роль відіграє розум людини. Виховуючи молоду людину, потрібно завжди пам'ятати, що розум може бути як злим, так і добрим. Така протилежна властивість розуму завжди в історії, в політиці відіграла першорядну роль.

В.Андрущенко пише, що філософське бачення нової картини світу – це, «...відняття факту домінування у буттєвості відкритого раціоналізму, вибудованого на принципах глобального еволюціоналізму, єднання наук про природу й наук про духовність, тобто синтезування різних способів духовно-практичного осягнення світу»[3, с. 16].

Л.Горбунова, аналізуючи освітню парадигму, з людської діяльності у контексті виникнення нового, інформаційно-комунікативного способу розвитку, відзначає необхідність набуття істотно нелінійного, інноваційно-циклічного характеру. Змінюється духовні орієнтири суспільства: «...з діяльності активного суб'єкта епохи модерну, що агресивно завойовує світ, вона перетворюється в діяльність креативного комунікативного конструювання нових активних нелінійних середовищ, складних реальностей, що перетинаються й взаємно відтворюються: речових, інформаційних, чуттєво-емоційних, знаково-символічних, інтелектуальних і духовних» [4, с. 42].

В.Жадко вважає, що головною проблемою сучасного соціуму є виховання моральності, відповідальності, передовсім, у молоді, і це завдання покладено на творчість як основу духовного реформування суспільства. На його думку, великої актуальності набуває питання про формування здібностей до наукового мислення – творчого оволодіння фаховими дисциплінами. «Поступ у розробці цієї проблеми полягає в дослідженні джерел духовності на матеріалі творчого засвоєння студентами ряду провідних наук (філософських та гуманітарних)» [8, с. 278].

Ми погоджуємось з Г.Калінічевою в тому, що внутрішній соціально-економічний потенціал та імператив духовності на тлі глобального характеру сучасної освіти, який характеризується підвищенням вимог до якості освіти, детермінують необхідність результативної та ефективної модернізації національної системи вищої освіти, в річищі формування суспільства знань. Обґрунтоване й виважене впровадження інноваційних підходів в процесі реформування системи вищої освіти має слугувати становленню сучасної національної еліти, здатної забезпечити демократизацію суспільства та відтворення і розвиток інноваційного потенціалу економіки[11].

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Розвиток будь-якого суспільства повинен враховувати духовні імперативи. Недаремно Ф.Фукуяма застерігав, що духовна загроза людині виникає в першу чергу не від потенційно смертоносних машин, технологічних апаратів, нових знань. Справжня загроза спрямована проти духовної суті людини. Правило оформлення (Gestell) загрожує людині тим, що вона не зможе відчувати заклик первинної духовної істини буття[13].

Людство повинно усвідомити, як ідея того, що значущі духовні імперативи повинні знайти загальне визнання, проявляється за допомогою характерних визначень, згідно з якими в кожній особі, до якої ми відносимося як до мети для самої себе, нам слід шанувати її «людське». Перефразовуючи Канта можна сказати: «Поступай так, щоб людство, що знаходиться як в твоїй особі, так і в особі всякої іншої людини, ти використовував завжди тільки як мету духовного розвитку, але ніколи – просто як засіб наукового підкорення світу».

Джерела та література:

1. Аберкромби Н., Социологический словарь / Аберкромби Н., Хилл С., Тернер Б. С.; пер. с англ. – М. : ЗАО «Изд-во «Экономика», 2004. – 620 с.
2. Агацци Э. Идея общества, основанного на знаниях / Э. Агацци // Вопросы философии. – 2012. – №10. – С. 3 – 20.
3. Андрущенко В.П. Філософія освіти XXI століття: пошук пріоритетів / В. П. Андрущенко // Філософія освіти. – 2005. – №1. – С. 5 – 18.
4. Горбунова Л. Складне мислення як відповідь на виклик епохи / Л. Горбунова // Філософія освіти. – 2007. – №1(6). – С. 40 – 55.

5. Дзвінчук Д. Суспільство знань – чергова мрія чи реальність майбутнього? / Д. Дзвінчук // «Віче». – 2008. – №8.
6. Дракер П. От капитализма к обществу знания [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ifuture.narod.ru/001/drucker001.htm>
7. Ефременко Д. В. Концепция общества знания как теория социальных трансформаций: достижения и проблемы / Д. В. Ефременко // Вопросы философии. – 2010. – № 1. – С. 49 – 62.
8. Жадько В. Творчість як чинник формування духовності / В. Жадько // Філософія освіти. – 2006. – №3(5). – С. 274 – 281.
9. Згуровський М. Суспільство знань та інформації – тенденції, виклики, перспективи [Електронний ресурс] / М. Згуровський. – Режим доступу : http://dt.ua/ECONOMICS/suspilstvo_znan_ta_informatsiyi_tendentsiyi_vikliki_perspektivi-32040.html
10. Знания в современной культуре (материалы круглого стола) // Вопросы философии. – 2012. – №9. – С. 3 – 46.
11. Калінічева Г. І. Модернізація системи вищої освіти України в контексті національних пріоритетів ХХІ століття [Електронний ресурс] / Г. І. Калінічева. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N154/N154p023-030.pdf
12. К обществам знания. Всемирный доклад ЮНЕСКО. Париж: Издательство ЮНЕСКО, 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001418/141843r.pdf>
13. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции / Ф. Фукуяма; пер. с англ. М. Б. Левина. – М. : ООО «Издательство АСТ»: ОАО «ЛЮКС», 2004. – 349, [3] с. – (Philosophy).
14. Хабермас Ю. Будущее человеческой природы: На пути к либеральной евгенике? / Ю. Хабермас; пер. с нем. М. Л. Хорькова. – М. : Весь Мир, 2002. – 144 с.
15. Юдин Б. Г. Наука в обществе знаний / Б. Г. Юдин // Вопросы философии. – 2010. – №8. – С. 45 – 58.

Карпов В.В.

УДК 371.132:784

ЗНАЧЕННЯ УВАГИ ДО ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ У РОБОТІ НАД ВОКАЛЬНОЮ ТЕХНІКОЮ

***Анотація.** Стаття присвячена проблемам музичної педагогіки, пов'язаним з оволодінням співою технікою, насамперед з тренуванням подачі голосних звуків, яка за всієї вагомості інших компонентів співу має в ньому першорядне значення, а відтак має безпосередній стосунок до виразності вокального виконання. Звучання голосних є найбільш характерною рисою для співу взагалі і для академічного співу зокрема. Адже вони є основою не лише складотворення в буденній мові, а й відтворення мелодії у вокалі. Дослідник підкреслює, що оволодіння належною подачею голосних звуків є основою дальшого вдосконалення інших елементів вокальної техніки.*

***Ключові слова:** музична педагогіка, вокал, подача голосних звуків, виразність виконання.*

***Аннотация.** Статья посвящена проблемам музыкальной педагогики, связанным с овладением певческой техникой, прежде всего подачей гласных звуков, которая при всей важности иных компонентов пения имеет в нем первостепенное значение, а следовательно непосредственно связана с выразительности вокального исполнения. Звучание гласных является наиболее характерной чертой пения вообще и академического пения в частности. Ведь они составляют основу не только слогаобразования в обыденной речи, но и воссоздания мелодии в вокале.*

Исследователь подчеркивает, что овладение надлежащей подачей вокальных звуков является основой дальнейшего усовершенствования иных элементов вокальной техники.

***Ключевые слова:** музыкальная педагогика, вокал, подача гласных звуков, выразительность исполнения.*

***Summary.** The article is devoted to the problems of the musical pedagogic connected with the possessing of singing technique, first of all with a giving of vowels. The vowels beyond an importance of other components of singing play here a main role and therefore they are closely connected with the expressiveness of the vocal performance. The phonation of vowels is the most typical feature of academic singing and singing at all. Nevertheless they establish the foundation not only in the process of making the syllables in usual speech, but also in the recreation of melody in vocal.*

The researcher lays stress on this importance and writes that the possessing of correct singing of vowels makes the basis to feather improvement of the other elements in vocal technique.

The author of the article leans upon the works by V. A. Bagadurov, B. O. Bazilikut, L. V. Dmitriyev, U. Y. Yutsevich and other well known researches and musical pedagogues. But he previously uses here his own experience as the professor in Crimean University of Culture, Art and Tourism, in Crimean Humanitarian University as well as the leading actor and singer in Crimean Academic Ukrainian Musical Theatre.

***Key words:** musical pedagogic, singing, vowels, vocal expressiveness.*

У попередніх моїх статтях, опублікованих в науковому журналі «Культура народів Причорномор'я», йшлося про більш загальні проблеми вокальної педагогіки [див. зокрема: 6, 7]. Нинішня стаття присвячена такому вкрай важливому конкретному елементу вокальної техніки як оволодіння бездоганною подачею голосних звуків.

Загальновізвано, що за всієї вагомості інших компонентів співу звучання голосних має в ньому першорядне значення. Про це переконливо йдеться в працях таких дослідників та педагогів як В.А. Багадуров [1], Б.О. Базілікут [2], Л.В. Дмитрієв [3], Ю.Є. Юцевич [8] та ін. Враховуючи